

NMRT and Trabzon NMRT's Van Erçiş Earthquake Operation

UMKE ve Trabzon UMKE'nin Van - Erçiş Depremindeki Çalışmaları

Umut Eryiğit¹, Ersen Saraç², Serkan Sayar¹, Ömer Yetim¹, Hatice Furuncu³, Zafer Ocak⁴, Zafer Balcı⁵, Evren Çakıroğlu⁶

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye

²Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü, Trabzon, Türkiye

³Çarşıbaşı Toplum Sağlığı Merkezi, Trabzon, Türkiye

⁴Sürmene Devlet Hastanesi, Trabzon, Türkiye

⁵Trabzon Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Üroloji Kliniği, Trabzon, Türkiye

⁶Araklı Toplum Sağlığı Merkezi, Trabzon, Türkiye

Abstract

NMRT (National Medical Rescue Teams) are made up of health workers and were set up to provide medical rescue services to victims of disasters and emergencies of all kinds, both domestic and international. There are approximately 2400 NMRT personel across Turkey who have received NMRT training and are ready to take part in active medical rescue operations. In the light of the Ministry of Health planning, a NMRT was established within the body of the Trabzon Health Directorate in 2005. The Trabzon NMRT completed basic training in May 2011, being constituted of a 30-member team providing planned medical training and field operations. In addition to its many previous activities, the Trabzon NMRT rescued a total of six Van earthquake victims, two of whom were children, alive from the rubble. The recent Van Erçiş earthquake has demonstrated how essential organizations consisting of volunteers are in supporting official institutions in a country such as Turkey, which scientific data and statistics clearly reveal to be prone to disasters. (JAEM 2012; 11: 55-60)

Key words: NMRT, National Medical Rescue, Van earthquake, disaster

Received: 14.11.2011

Accepted: 16.11.2011

Özet

UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi) ekipleri ulusal ve uluslararası her tür afet ve olağandışı durumlarda afetzedelere medikal kurtarma yapmak amacıyla kurulmuş sağlık çalışanlarından oluşan ekiplerdir. Halen ülke genelinde, UMKE temel eğitimini almış aktif olarak medikal kurtarmada görev almaya hazır 2400 civarında UMKE personeli mevcuttur. Sağlık Bakanlığının planlamaları doğrultusunda, 2005 yılında, Trabzon Sağlık Müdürlüğü bünyesinde UMKE Ekibi kurulmuştur. Mayıs 2011 tarihi itibarı ile Trabzon UMKE ekibi, temel eğitimlerini tamamlamış, medikal eğitimleri ve saha uygulamaları planlı bir şekilde yürütülen 30 kişilik bir ekip haline gelmiştir. Daha önceki bir çok çalışmalarının yanında; Trabzon UMKE ekibi Van depreminde ikisi çocuk toplam 6 afetzedeyi enkaz altından canlı çıkarmıştır. Bir afetler ülkesi olduğu bilimsel veriler ve istatistiklerle açıkça belli olan ülkemizde devletin resmi kurumları tarafından desteklenen UMKE gibi gönüllülerden oluşan kuruluşlarının ne kadar gerekli olduğu Van Erçiş depremi ile açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır. (JAEM 2012; 11: 55-60)

Anahtar kelimeler: UMKE, Ulusal Medikal Kurtarma, Van depremi, afet

Alındığı Tarih: 14.11.2011

Kabul Tarihi: 16.11.2011

UMKE Nedir ?

UMKE, Ulusal Medikal Kurtarma Ekibinin kısaltmasıdır. UMKE ekipleri ulusal ve uluslararası her tür afet ve olağandışı durumlarda afetzedelere medikal kurtarma yapmak amacıyla kurulmuş özel donanım ve özel eğitime sahip, sağlık çalışanlarından oluşan ekiplerdir. UMKE'nin diğer kurtarma ekiplerinden farkı personelinin sağlık çalışanlarından oluşması, resmi olarak Sağlık Bakanlığı tarafından desteklenmesi ve Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan yönergeye esas olarak çalışmasıdır (1). 1999 depremi sonrasında, afet sonrası halkın en az zarar görmesini sağlamak ve medikal kurtarma faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla, 2004 yılında kurulmuştur. Başta sivil savunma müdürlükleriyle uyumlu olarak 11 ilde, 2006 yılı sonu itibarıyla de, 81 ilde Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri oluşturulmuştur (2).

Halen ülke genelinde, UMKE temel eğitimini almış gönüllü personel sayısı 3.827'dir. Aktif olarak medikal kurtarmada görev almaya hazır 2400 civarında UMKE personeli mevcuttur. Bu personelin 723'ü doktor, 562'si ebe-hemşire, 193'ü acil tıp teknisyeni, 54'ü anestezi teknisyeni, 35'i laboratuvar teknisyeni 176'sı diğer sağlık personeli (3). Kurulduğu tarihten bu yana UMKE; Konya Zümrüt apartmanı çökmesi, Diyarbakır askeri lojmanlarda patlama, Bursa'da bina çökmesi, İstanbul'da bina çökmesi, Pamukova tren kazası, Kütahya ve Sivas'ta tren kazası, Isparta Uçak kazası, Konya, Balçılarda yurt binası çökmesi, Bolu Kıbrıscık helikopter kazası, Kahramanmaraş helikopter kazası, Rize Ovit dağında çığ felaketi, Simav Depremi, Van Depremi gibi yurt içi görevlerin yanında; İran Bam depremi, Pakistan depremi, Sudan İnsani Yardım Organizasyonu, Afganistan Sel ve Toprak Kayması, Endonezya depremi, Endonezya Tsunami Felaketi, Irak'tan

yaralı Transferleri, Haiti depremi, İsrail'den yaralı nakli, Pakistan Sel Felaketi, Libya'da Türk vatandaşları Tahliyesi gibi önemli yurt dışı görevlerde yer almıştır (4, 5).

UMKE'nin Kuruluş Gerekçeleri

1925'ten bugüne her yıl gayri safi milli hasılanın %2'sinden fazlası deprem afetinin medikal hasarlarını karşılamaya harcanmıştır. Nüfusumuzun %98'i, topraklarımızın %92'si, sanayimizin %92'si, deprem bölgesinde bulunmaktadır (6). Topraklarımızda her 10-11 ayda bir hasarlı deprem olmakta, vatandaşlarımızın çoğu bu durumdan doğrudan etkilenmektedir (2). Kurtarma sürecinde afetzedeye, afete maruz kaldığı noktada zamanında tıbbi müdahale edilememesi, afet bölgesinden çıkarılma ve sevk aracına taşınma sırasında medikal hassasiyetler çerçevesinde çağdaş teknikler kullanılamaması hayatı tehdit eden kalıcı organ kaybı, organ yetersizliği hatta ölümler gibi sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 1999 depremi ve sonrasındaki afetlerde gözlenen kurtarma eksiklikleri, müdahalede gecikme gibi nedenlere bağlı oluşan crush sendromu komplikasyonlarını en aza indirme arayışları UMKE ekiplerini oluşturma düşüncesini olgunlaştırmıştır (2, 6).

Afet bölgesindeki afetzedeye, zamanında medikal müdahale yapmak büyük önem taşımaktadır. Afette ulaşılmak istenen afetzede; çoğu kez kesici, ezici, delici, travma sonucu ileri derecede hayati risk altında olan, acilen medikal müdahalesi yapılması gereken bir yaralı profilindedir. Ayrıca afetzedeler buldukları ortamdan çıkartılırken, kritik hayati durumlarından ötürü, profesyonel sağlık ekiplerine ihtiyaç duyarlar. Profesyonel sağlık gönüllülerinden oluşan UMKE ekipleri afetzedeye medikal hassasiyetlerle yaklaşım, medikal müdahale yapma, medikal hassasiyetlerle kazazedeyi sedyeleme ve yine medikal hassasiyetlerle kazazedeyi bulunduğu ortamdan uzaklaştırma konularında uzmanlaşmıştır. Burada asıl amaç afetlerde meydana gelen ölüm ve sakatlıkları kabul edilebilir oranlara düşürebilmektir.

Trabzon UMKE

Bayındırlık Bakanlığının hazırladığı Türkiye Afet Tablosu ve Afet Bilgileri Envanteri' ne göre; Ülkemizi etkileyen afet zararlarında birinci sırada %55 ile deprem, ikinci sırada ise %21 ile heyelan afetinin geldiği tespit edilmiştir. Ülkemizde heyelan afetinden en çok etkilenen ilin ise Trabzon olduğu belirlenmiştir (7, 8). 1929 Of ve Çaykara illerinde meydana gelen heyelanda 146, 1988 yılında Maçka ilçesi Çatak köyünde meydana gelen heyelanda 65 kişi, 1998 yılında Beşköy beldesinde meydana gelen heyelanda 47 kişi hayatını kaybetmiştir. 1950 yılından itibaren incelendiğinde toplam 3954 kişi heyelan afetinden etkilenmiştir. Heyelan afetinden etkilenen yerleşim sayısı 330, nakledilen konut sayısı ise 4520'dir (8). Bu bilgi doğrultusunda ülkemizde afetten en çok etkilenen iller arasında Trabzon'un önde gelenlerden biri olduğu söylenebilir.

Mevcut verilerden de anlaşılabilceği gibi arama kurtarma ekibine en fazla ihtiyaç duyan illerden biri Trabzon'dur. Sağlık Bakanlığının planlamaları doğrultusunda, 2005 yılında, Trabzon Sağlık Müdürlüğü bünyesinde Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi kurulmuştur. Mayıs 2011 tarihi itibarı ile il UMKE ekibi, temel eğitimlerini tamamlamıştır. Bu tarihten sonra medikal eğitimleri ve saha uygulamaları planlı bir şekilde yürütülen 30 kişilik bir ekip olarak organize edilmiştir. Trabzon UMKE ekibi 2010 yılı içerisinde Şalpazarı selinde arama kurtarma faaliyetlerine katılmış 1 kişiyi kurtarmıştır. Aynı yıl içerisinde olan Of/İkidere selinde ise 13 kişi Trabzon UMKE ekibi tarafından kurtarılmıştır (9).

Van-Erciş Deprem Afeti Çalışmaları

Trabzon UMKE ekibi Van Erciş deprem afetine 8 kişilik ekiple yardıma gitti. Ekip üyelerinin ekip içindeki ve profesyonel hayattaki görevleri sırası ile şöyledir:

1. Ersen SARAÇ: Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Şube Müdürlüğünde Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birim Sorumlusudur, Trabzon UMKE Sorumlusu olarak görev yapmaktadır. 2005'ten beri Trabzon UMKE'de görev yapmaktadır.
2. Ömer YETİM: Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı'nda Röntgen Teknisyeni olarak görev yapmakta olup Trabzon UMKE'nin sorumlu yardımcısıdır.
3. Umur ERYİĞİT: Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. 2009 yılından itibaren Trabzon UMKE' nin 2. Tim Medikal Sorumluluğu görevini yürütmektedir.
4. Serkan SAYAR: Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı'nda Hemşire olarak çalışmaktadır. 2006 yılından itibaren UMKE personeli olup 2009 yılından itibaren Trabzon UMKE' nin 4. Tim Liderliği görevini yürütmektedir.
5. Hatice FURUNCU: Çarşıbaşı Toplum Sağlığı Merkezinde Tıbbi Sekreter olarak görev yapmaktadır. 2009 yılından itibaren Trabzon UMKE'de 1. Tim Liderliğini yürütmektedir.
6. Zafer OCAK: Sürmene Devlet Hastanesi Laboratuvar Bölümünde Laboratuvar Teknikeri olarak görev yapmakta olup 2011 yılından itibaren Trabzon UMKE'de Lojistik Sorumluluğu görevini yürütmektedir.
7. Evren ÇAKIROĞLU: Araklı Toplum Sağlığı Merkezinde Sağlık Memuru olarak görev yapmaktadır. 2010 yılından itibaren Trabzon UMKE'de İletişim Sorumluluğu görevini yürütmektedir.
8. Zafer BALCI: Trabzon Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Üroloji Servisi'nde Sağlık Memuru olarak görev yapmaktadır. 2009 yılından itibaren UMKE personeli olup 2010 yılından itibaren Trabzon Umke'nin 3. Tim Liderliği görevini yürütmektedir.

1. Gün (23.10.2011 Pazar)

Olayın meydana geldiği 23 Ekim Pazar gününde Trabzon UMKE ekibinin 4 üyesi kurumlarında nöbetçi olarak çalışmaktaydı. Diğer üyelerden 2 kişi köyünde, 2 kişi evinde ailesiyle, arkadaşlarıyla olağan bir Pazar günü tatili yaşıyordu. Fakat deprem felaketi insanları Pazar günü yakaladı.

Saat 14:15'de Sağlık Bakanlığı Kriz Merkezi (SAKOM), UMKE Trabzon Sorumlusuna Van Erciş deprem afetine yardım için bilgilendirme yaparken, ekip üyeleri de televizyonlardan son dakika haberi olarak durumdan haberdar olup UMKE Sorumlusuna ulaşmaya çalışıyordu.

Saat 14:30'da UMKE sorumlusu afete müdahale edecek ekip personeline merkezde toplanma çağrısında bulundu.

Bilgilendirilen ekip hızlıca saat 15:45'de Trabzon UMKE biriminde toplandı. Olay çok ani ve beklenmedik olduğundan ekip personeli için olağan dışı şartlar mevcuttu. Personelden birinin eşi hamileydi doğum yakındı, bir personelin 3 aylık bebeği vardı ve ameliyat için 8 gün sonrasına randevu alınmıştı. Diğer bir personelin çocuğu hasta idi. Ekipten bir personel için o gün ailesiyle kendisi için kız istemeye gidilecekti. Ekip doktoru bir önceki gün tuttuğu acil nöbetinde sabaha kadar uyumamıştı. Bir personel merkezden uzak bir yerde çalıştığı için ekibe yetişebilmek için kendi parası ile özel taksi tuttu. Afet önceden planlı değildi ve personelin var olan planlarını altüst etti.

Ekip üyeleri, UMKE sorumlusundan Sağlık Müdürlüğüne kendileri için afet bölgesinde görevlendirilmeleri için valilik oluru alındığını ve kurumlarına ivedi gönderileceği haberini aldı ve izin alması gereken amirlerini bu konuda bilgilendirdi. Ekip içinde kurumdaki görevini tek başına icra eden nöbetçi pozisyonunda bulunan personel afet bölgesinde görev yaptığı sürede, yerine bakacak personeli bulması için amirleriyle iletişime geçti.

Trabzon UMKE daha önce sel, heyelan, çığ, dağ kazaları, trafik kazaları gibi operasyonlara katılmıştı fakat ilk kez deprem afetine müdahale edecekti. Üstelik Van depremi 1999 Marmara Depreminden 12 yıl sonra meydana gelen en büyük kitlesel afetti ve bu yeni kurulum hızla gelişmekte olan, Türkiye'deki tüm UMKE ekipleri için de büyük bir sınavdı.

Toplanma merkezine gelindiğinde 8 kişilik ekipteki her bireyin yüzünde neyle karşılaşılacağı bilinmemesinin getirdiği tuhaf bir yüz ifadesinin yanında heyecan, merak ve istek vardı. Her geçen dakika bir canlıya daha ulaşabilme umidini azalttığını biliyorlardı ve yakınları göçük altında kalan insanların da umutlarının onlara bağlı olduğunu düşünüyorlardı.

Ekip afetin ne olduğunu biliyordu. Depremde neler olabileceğini, hele de 7.2 gibi bir depremin Doğu Anadolu'da nelere yol açabileceğinin farkındaydı. Kendi aralarında yapılan birkaç konuşmadan sonra ekipteki herkes yıkılan binaların enkazları altında yüzlerce belki de binlerce insanın olduğunu ve kurtarılmaya çalışıldığını yükseldiğini duyar gibi oldu.

Ekip hızlıca lojistik merkezine giderek depreme yönelik tüm teknik (çadır, telsiz, uyku tulumu, mat, kask, eldiven, deprem botu, dizlik dirseklik, toz maskesi, toz gözlüğü, statik ip, karabina, makara) ve tıbbi donanımlar (tam teşekküllü medikal çanta, serum fizyolojik, %5-10 dextroz çözeltisi, gerekli diğer tıbbi malzeme ve ilaçlar, çocuk ve erişkinler için omurga tahtaları) ile en az 3 gün ekibi idare edecek yaşamı idame malzemesini (giyecek olarak kişisel termal içlikler, termal eldivenler, termal çoraplar, deprem botları; yiyecek olarak konserve, kuruyemiş, kurutulmuş meyveler ve su) hızlıca bir adet 4X4 Mitsubishi L 200 model UMKE aracı ile bir adet 4x4 Nissan Navara model ambulandan oluşan araçlarına yükledi.

Ekibe 14:15'te vaka bildirimini gelmişti ve üç saat içerisinde hazır hale gelinerek 2 araç ile birlikte saat 17.00'de Van'a doğru yola çıkıldı.

Araçların tepe lambaları ve siren sesi ekibin motivasyonunu arttırıyordu. Bir an önce olay yerine ulaşma isteği giderek artıyordu. Gidiş güzergâhı Trabzon-Gümüşhane-Bayburt-Erzurum-Horasan-Ağrı-Patnos-Erciş olarak belirlendi. Yol güzergâhı 600 km idi. Yol boyunca su-yemek- tuvalet gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasında da deprem bölgesine bir an önce varmak için acele edildi.

Erzurum'u geçtikten sonra güvenlik zafiyetinin olup olmayacağı ekip arasında konuşuldu. Erzurum ve Ağrı'da 156 jandarma hattı aranarak gidiş güzergâhının güvenlik ile ilgili durumu soruldu. Gidiş istikametinde Doğu Anadolu'nun zorlu coğrafyası gözlenebiliyordu. Yolculuk deniz seviyesinde 15 derece hava sıcaklığında başlamıştı ama artık ortalama 1800 m rakım ve 0 derece civarı sıcaklık değerleri vardı.

2. Gün (24.10.2011 Pazartesi 02:00 Van-Erciş)

Van sınırına gelindiğinde 112 Komuta Kontrol Merkezi aranarak görev yerinin neresi olacağı hakkında bilgi alındı. Seksen bin nüfuslu Erciş ilçesinde büyük yıkım olduğu ve görev yerinin Erciş olduğu öğrenildi. Ekip üyeleri 02:00'da Erciş'e girdiğinde depreme dair izler görmek için karanlıkta sağa sola bakındı. Fakat etrafta bir şey görün-

müyordu. Erciş tabelası gördükten sonra depremin izleri yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. İlk görünen yol kenarında birkaç enkaz ve Kızılay çadırlarıydı. Evler karanlık ve bomboş görünüyordu. İnsanlar çoluk çocuk dışarıda yaktıkları ateş başında korkmuş yüz ifadeleri ile ısınmaya çalışıyordu. Arabası olanlar araçlarının içerisinde geceliyorlardı.

Ekip depremden yaklaşık 12 saat sonra Erciş'teydi. Görünen ilk olumlu şey bir çok UMKE ekibinin çoktan deprem bölgesine ulaşmış olmasıydı. UMKE ekiplerinin yanında 112 ekip ve ambulansları, sivil savunma ekipleri, Kızılay, STK'lar ve sivil arama kurtarma ekipleri de afet bölgesine gelmişti. Belki de Türkiye'de ilk kez böylesi bir afetten yalnızca 12 saat sonra ülkenin tüm kurumları afet bölgesindeydi.

112 Komuta Kontrol Merkezi, ekibi Erciş kapalı spor salonuna yönlendirdi. Spor salonu, inlemeler ve ağıtların yükseldiği bir hastaneye dönüşmüştü. Ekip Spor salonunun yanında uygun bir alanda çadırlarını kurdu. Hala süren artçılar hissedilebiliyordu.

Ekip gün ağarınca hemen işe koyulmak istedi fakat organizasyon ve koordinasyondaki eksikliklerden dolayı ekibe enkaz alanı gösterilemedi. Ekip, liderinin eşliğinde Erciş şehir merkezine gitti. Şehir merkezine giderken depremin ne kadar büyük bir yıkıma neden olduğu görünebiliyordu. Her taraf enkazla doluydu. Yıkılan binaların etrafında ve sokaklarda bilinçsizce dolaşan insanlar vardı. 6-7 katlı binalar birkaç metrelik yığınlar haline dönüşmüştü. Bazı binaların kâğıttan ev gibi yıkıldığı, bazılarının yan yatıp diğer binalara yaslandığı, camilerin minarelerinin ve kendilerinin yıkılmış olduğunu görülebiliyordu.

Erciş'e vardıkları ilk gün ekip Erciş merkezde UMKE ekiplerinin çok olduğunu gördü. Her enkaz başında birden fazla arama kurtarma ekibi vardı. Ekiptekiler bir an boş bir enkaz bulamayacaklarını dolayısıyla kimseye yardımcı olamayacaklarını düşündü. Saat 07:30'da Erciş'in Kahvehaneler Bölgesi diye tabir edilen sokağına gelindiğinde UMKE ekiplerinin olmadığı bir enkaz görüldü (Resim 1). Enkaz yıkılmadan önce 6 katlı bir bina idi. İlk iki katı kahvehane olarak kullanılmakta diğer katlar konut olarak kullanılmaktaydı. Pazar günü olması nedeniyle enkazın ilk katlarındaki kahvehane bölümlerinde çok sayıda depremezdenin bulunduğu bilgisi geldi.

Ekip hiç beklemeden araçlardaki medikal çanta ve omurga tahtalarını alarak enkazın üzerine çıktı. Bu andan itibaren Trabzon UMKE için kurtarma çalışmaları başlamıştı. Çalışma Sivil Savunma ekipleri ile birlikte yürütülüyordu. Sivil savunma ekiplerine bu enkazda beraber çalışmak istediklerini söylemişlerdi. İlk görünen manzara için çok zor olduğuydu. Sivil savunma ekiplerinin ellerinde bulunan demir kesme, beton kırma-delme makineleri ile işlerini çok iyi yaptıkları belliydi. Sivil savunma ekipleri enkazın üstünde üç farklı noktada tünel açarak aşağıdaki katlara ulaşmaya çalışıyorlardı. Ekiplerde yeterli ses dinleme cihazı olmayışı kurtarma ekiplerinin işini zorlaştırıyordu. Yaralının sesini duymak için mutlak sessizlik gerekiyordu. O da onlarca afet çalışanın, umutla bekleyen yüzlerce afetzede yakınının ve çalışan iş makinelerinin susmasıyla zorlukla sağlanabilirdi. Ve o ses Türkiye'nin çok iyi bildiği ses enkazın derinliklerinde yankılandı: "Sesimi duyan var mı?" Sessizce beklendi. Ve enkazın derinliklerinden bir ağlama sesi duyuldu. Bir bebek ağlama sesi...

Duyulan ses enkazın üstündeki tüm ekiplerin çalışma azmini arttırdı. Bir an önce ulaşabilme arzusuyla sivil savunma betonunu kırıyordu. Çıkan molozu kovalarla sivil savunma ekipleri, UMKE ekibi, polis hep birlikte atıyordu. Zaman hızla geçti. 09:45'te 1,5-2 yaşındaki Mustafa A. adlı çocuğa ulaşıldı. Ekip sivil savunmadan çocuğu teslim

Resim 1. Trabzon UMKE'nin görev aldığı 6 katlı binanın enkazı

aldı. Ekip doktoru çocuğun ilk muayenesi yaptı, çocuğa boyunluk takıldı, damar yolu açıldı, ekibin travma transport konusunda deneyimli üyesi tarafından 112 ekiplerine teslim edildi (Resim 2). Hemen bir kaç dakika sonra, aynı aralıktan dışleri dahi çıkmamış yaklaşık 7 aylık olan Yağmur A. (Resim 3) isimli kardeş çıkarıldı. Genel muayene ve ilk müdahalesi yapıldıktan sonra aynı ambulans ile her iki kardeş sahra hastanesine gönderildi.

Çocukların annesi de aynı yerdeydi. Çalışmalar devam etti. Aralık biraz daha genişletildi. Yaklaşık yarım saat daha çalışıldı. Saat 10:15'de anne Nazan A.'da enkaz altından çıkarıldı. Genel durumu iyi olan anne enkaz altında omurga tahtasına alındı ve stabilize edildi, servikal boyunluk takıldı, damar yolu açıldı, oksijen desteği sağlandı, Trabzon UMKE ekibi tarafından enkaz altından çıkarıldı, ekip doktoru eşliğinde 112 ambulansına nakledildi ve sahra hastanesine sevk edildi.

Bu arada ekiptekilerin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması gerekiyordu. Yakın civarda bulunan umumi tuvalette onlarca kabin vardı. Fakat hepsi tıkalıydı. Tuvaletlerin kanalizasyon suları dışarı taşmış durumdaydı. Muhtemelen kanalizasyon şebekesi zarar görmüştü. Sular akmıyordu. Depremle birlikte tuvalet sıkıntısı ve beraberindeki hijyen sorunu öncelikli sorunlardan biriydi. Muhtemelen binlerce kişi de aynı sorunu yaşıyordu. Mobil tuvaletler kurulmamıştı. Bu durumda tuvalet ihtiyacının açık alana yapılması kaçınılmazdı. Bu durum salgın hastalıkları kaçınılmaz kılıyordu.

Saat 11:00 olmuştu. Enkaz altından bir erkek sesi duyuldu. Ekipler çalışmalarını o yöne yöneltti. Saat 12:50 gibi İlyas İ. isimli 17-18 yaşındaki gence ulaşıldı. Genel durumu iyi olan hasta stabil edilerek transportu sağlandı. Hasta ile konuşulup enkaz altından bilgi alınmaya çalışıldı. Hasta 1 metre yan tarafında yaşayan başka birinin olduğunu söyledi. Bir metre yan tarafa ulaşabilmek saatler alabiliyordu. Toz bulutunun altında saatlerce çalışıldı. Ekiptekilerin burun delikleri, boğazları toz dolmuştu. Fakat saatlerin nasıl geçtiğini anlamadan insan üstü gayretle çalışmaya devam ediyorlardı.

Ekip üyelerinin yakınları onları merak ediyordu ve sık sık arıyorlardı. Kimi anneler babalarına çocuklarının seslerini dinletiyordu. Bazıları eşleri ile konuşurken duygusal anlar yaşıyordu. Ortam herkesi duygusallaştırmıştı. Devamlı kesilen telefon hatları yüzünden telefon görüşmeleri sağlıklı olmuyordu. Mobil GSM baz istasyonları kurulmuştu fakat bunlar da yetersiz kalıyordu. Devamlı hat düşüyor yada hatlar meşguldü. Ekip doktorunun enkazda çalışırken kaybettiği telefonu yüzünden ailesi ile bağlantısı kesilmişti.

Resim 2. Trabzon UMKE ekibi tarafından depremden yaklaşık 20 saat sonra enkaz altından sağ çıkarılan ve Reuters ajansından dünya basınına dağıtılan Mustafa A. isimli çocuğun enkazdan çıkarıldıktan sonraki ilk görüntüsü

Bu arada ekip doktorunda baş dönmesi ve göz kararması oluştu, şiddetli vertigo atağı yaşıyordu. Doktor ayakta durmakta zorlanıyordu, ayağa kalkmak istediğinde birkaç kez yere düştü. Kendisi enkaz bölgesinden çıkartılarak sahra hastanesine götürüldü, orada dinlendirildi. Kendine geldiğinde sahra hastanesindeki afetzedeleri gezen Sağlık Bakanı ile biraz önce kurtardıkları hastayı yanında gördü. 5-6 saatlik takipten sonra enkaza dönen ekip doktoru o sırada arkadaşlarının 1 tane daha crush sendromlu hasta kurtarıp sahra hastanesine yönlendirdiklerine şahit oldu.

Bu sırada sivil savunma ekipleri 4. kat seviyesine inip seslendiklerinde karşıdan insan sesleri duymuştu. Ekip sesin geldiği yöne tünel açarak enkazda ilerledi. İsmail A. isimli hastanın ilk önce sağ kolu görüldü. Kolu ortaya çıkan hasta sivil savunma ekiplerinden UMKE ekiplerine devredildi. Damar yolu açılarak sıvı desteğine başlandı. Yaklaşık 1 saat sonra hastanın başı ortaya çıkarıldı. Hastaya servikal boyunluk takıldı. Sonra hastaya koruyucu gözlük, maske ve oksijen desteği sağlandı (Resim 4). Hala hastanın sol ayağı kolonun altındaydı ve bulunduğu yerden alınamıyordu. Çalışma saatlerce sürdü. Bu arada sıvı ve oksijen tedavisi devam etti. Kolon kırılıp yaralı serbest kaldığında boyun korunarak omurga tahtasına alındı. Sol ayağı atellenip sabitlendi. Hasta sabitlenerek transporta hazır hale getirildi.

Resim 3. Trabzon UMKE ekibi tarafından depremden yaklaşık 20 saat sonra enkaz altından sağ çıkarılan ve Reuters ajansından dünya basınına dağıtılan Yağmur A. isimli çocuğun enkazdan çıkarıldıktan sonraki ilk görüntüsü

Resim 4. Trabzon UMKE tarafından enkaz altından çıkarılan İsmail A. isimli şahsın enkaz altında yapılan ilk müdahalesi

Tüm ekibin ortak çabası ile enkaz içinden çıkarılan İsmail A. ambulansla sahra hastanesine sevk edildi. Alt katlardan sesler gelmeye devam ediyordu. Ekip yorgun düştüğü için Samsun ekibi ile yer değiştirdi. Enkazdan 6 kişi sağ kurtarılması ve henüz ölü çıkmaması ekibin çalışma azmini artırmıştı ve Trabzon ekibi dinlenmek üzere

sahra hastanesi bölgesine geri döndü. Ertesi günkü görev için ilaç ve malzeme sağlandı. Çadırda dinlenmeye geçildi.

3. Gün

Ekip sabah erken saatte Van'ın soğuk sabahına uyandığında Kızılay'ın yüzlerce çadır kurduğunu gördü. Tüm kurumlar can havliyle çalışmaya devam ediyordu. Fakat ortalığa çöpler yığılmış, tuvalet sorunu ise halen devam ediyordu. Ekip hemen işe koyulmak istedi fakat koordinasyon eksikliği devam ediyordu. 3. günde de aynı enkaza gidildi. Enkazda çalışan Samsun ekibi gece 3 kişi ex çıkarmıştı. Önceki gün sesi gelen gence ulaşılmeden ex olmuştu. Bazı vatandaşlar enkaz altındaki yakınlarından cep telefonlarına mesaj geldiğini iddia ediyorlardı. Açılan tünelden kimseye ulaşamayınca başka bir noktadan yeniden delme çalışmalarına devam edildi. Karşı enkazdan artık eksler çıkmaya başlamıştı. Bu durum vatandaşların umutla bekleyişinin umutsuzluğa dönüşmesine neden oluyordu. İnsanların yüz ifadeleri değişmeye başlamıştı. Bu arada annesinin nefes alamadığını söyleyen genç bir kız annesinin CPAP maskesini almak için defalarca enkaz alanına geldi.

Bu arada ekibin telefonları birbiri ardına çalmaya başladı. Depremi ikinci günü ekibin kurtardığı çocuklarla olan resimler Reuters haber ajansı tarafından tüm dünyaya servis edilmiş; resimler ve görüntüler ulusal ve uluslararası medyada gösterilmişti (Resim 4, 5). Bu durum ekibin yakınlarını gururlandırmış tebrik telefonları yağmaya başlamıştı.

Ekip enkazdan 2 kişiyi eks olarak çıkardı. Diğer eksin üstünde kolon vardı ve ayağı kolonun altında sıkıştığı için çıkmıyordu. Ekip doktoru sıkışan ayağı ampute etmesi için çağırıldı. Ama bunun canlı olanlar için zaman kaybı olabileceğini ve adli problem yaratabileceğini düşünerek vazgeçti. Günün diğer kalan kısmında canlı yada ekslere ulaşamadı. Akşam olunca yine çadıra geri dönüldü. 3.gün ekip nihayet suyu akan temiz bir tuvalet buldu. Aynı gün mobil tuvaletler de kurulmaya başlandı.

4. Gün

Sabah kalkıldığında soğuk ve yağış iyiden iyiye kendini hissettiriyordu. Dağlara kar yağmış Erciş'de de yağmur vardı. Bazı çadırlar da su altında kalmıştı. Çadırların olduğu bölge su ve çamur içindeydi. Biriken çöpler artık toplanmaya başlanmıştı. 4. gün her UMKE timine 3 köy verildi. Sağlık taraması ve poliklinik hizmeti verilecekti. Bu sayede oluşabilecek salgın hastalıkların da önüne geçilmesi planlanıyordu. Ekip ilaç takviyesi yaptıktan sonra o gün öğlen civarı ekibe verilmiş köy olan Çelebibağ köyüne gitti. Yaklaşık 50 kişiye poliklinik hizmeti verildi (Resim 5). Tüm hastalara ücretsiz olarak ilaçları muayeneden hemen sonra verildi.

5. Gün

5. günde ekip kendilerine verilmiş diğer köy olan Düzenli Köyüne gitti. Orada da poliklinik ve sağlık taraması yapıldı. Yaklaşık 80 kişiye poliklinik hizmeti verildi. Depremzedelere yardımlar hızla devam ederken yardımların yağmalanmasının önüne geçilemiyordu. Ekibin yanında yardım dağıtan bir araba, yanında polis ekipleri olduğu halde bazı vatandaşlar tarafından yağmalandı. Akşam yine toplanma yeri olan çadırlar bölgesine geri dönüldü. Bugün yapılan toplantıda bazı UMKE ekiplerinin illerine geri dönmesi kararlaştırılmıştı. Trabzon UMKE ekibi de geri dönecek ekipler arasındaydı. Ekip tükenmişlik sendromu yaşamaya başlamış, yorgun düşmüştü.

Resim 5. Trabzon UMKE tarafından salgın hastalıkları önlemek amacıyla yapılan köy taraması

6. Gün

Ekip sabah erken saatlerde kalktı. Tüm malzemeler toplanarak araçlara yüklendi. Artık eve geri dönüş vakti gelmişti. Bir daha felaket-afet olmamasını dileyerek Van Erciş deprem afeti görevi sonlandırıldı ve Trabzon'a doğru yola çıkıldı.

Deprem Bilançosu

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD 5 Kasım 2011, Saat: 09:30 itibari ile ölü sayısını 604, sağ çıkartılan depremzede sayısını 187, yaralı sayısını ise 2.608 olarak açıklamış, 10 Kasım 2011 tarihinde meydana gelen 5.6 şiddetindeki artçı depremde ise 1 i yabancı uyruklu olmak üzere toplam 22 kişinin hayatını kaybettiği, 30 kişinin ise yaralı olarak kurtarıldığı bildirilmiştir (10).

31 Ekim 2011 tarihi itibariyle Van İli Merkez İlçesi, köyleri ve Erciş İlçesi Merkez mahallelerinde 10.621 bina incelenmiş olup; 861 bina tamamen yıkıldığı, 5.739 binanın (8.026 hane) hasarlı-oturulamaz olduğu, 4.882 binanın (7.660 hane) hasarlı-oturulabilir olduğu tespit edilmiştir (11).

5 Kasım 2011 itibariyle 2 ile 3 arasında değişen 1.265, 3 ile 4 arasında değişen 1.080, 4 ile 5 arasında değişen 121 ve 5 ile 6 arasında değişen 7 olmak üzere, toplam 2.587 adet artçı deprem olduğu, 10 Kasım 2011 tarihinde ise 22 kişinin ölümüne sebep olan 5.6 şiddetinde yeni bir deprem olduğu bildirilmiştir (10).

Sonuç

Bir afetler ülkesi olduğu bilimsel veriler ve istatistiklerle açıkça belli olan ülkemizde devletin resmi kurumları tarafından desteklenen UMKE gibi gönüllülerden oluşan kuruluşlarının ne kadar gerekli olduğu ve ne kadar güzel hizmetler yapabileceği Van Erciş depremi ile açıkça ortaya çıkmıştır. Bu tür kuruluşların desteklenerek gelişimlerine katkı sağlanması temenniden öte artık bir gereklilik haline gelmiştir. Trabzon UMKE personelinin de Van Erciş depreminde gösterdiği insan üstü gayret ve elde etmiş oldukları başarılı sonuçlar bunun en açık kanıtıdır.

Teşekkür

Makalenin yazımına yapmış olduğu katkılardan dolayı KTÜ Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı'ndan Doç. Dr. Abdülkadir Gündüz'e tüm yazarlar olarak teşekkürlerimizi sunarız.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Kaynaklar

1. T.C Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Afetlerde Sağlık Hizmetleri Birimi ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerinin Görevleri ve Çalışma Esaslarına dair Yönerge, Ankara,2010.
2. T.C. Sağlık Bakanlığı. Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi, Ankara, 2004.
3. Ümit Arslan Ve Ark, Afetlerde Sağlık Organizasyonu Çalışmaları, TMMOB, Afet Sempozyumu, Ankara, 2007.
4. T.C. Dışişleri Bakanlığı, İlk ve Acil Sağlık Hizmetleri, Ülkemizde Acil Sağlık Hizmetleri; <http://www.mfa.gov.tr/ilk-yardim-ve-acil-saclik-hizmetleri.tr.mfa> (erişim: 11-11-2011).
5. Denizli Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri, <http://www.denizliumke.org/?&Bid=857761> (erişim:11-11-2011).
6. Bursa Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE) konulu basın toplantısı, Bursa Sağlık Müdürlüğü, 2006.
7. Türkiye'de Afetlerin Mekansal ve İstatistiksel Dağılımı - Afet Bilgileri Envanteri, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara, 2009.
8. 5. Dünya Su Forumu Türkiye Bölgesel Hazırlık Toplantıları Taşkın, Heyelan ve Dere Yataklarının Korunması Konferansı, Bildiri Kitabı, Trabzon, 2008.
9. Trabzon Acil ve Afetlerde Şube Müdürlüğü. Trabzon, 2010.
10. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2011. www.afad.gov.tr (erişim:12-11-2011).
11. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2011. www.afad.gov.tr (erişim:31-10-2011).